

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bohdan Bieniek

w sprawie z odwołania T. W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Zabrze
o wysokość emerytury,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 12 czerwca 2024 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 29 sierpnia 2023 r., sygn. akt III AUa 1040/23,

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) oddala wniosek pozwanego o zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Katowicach, wyrokiem z dnia 29 sierpnia 2023 r., zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach z dnia 2 lipca 2019 r. i oddalił odwołanie T.W. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Oddział w Zabrze z dnia 2 i 26 maja 2017 r., odmawiających wnioskodawcy ponownego obliczenia wysokości emerytury w oparciu o przepis art. 110a ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2023 r., poz. 1251, dalej ustawa emerytalna).

Sąd Apelacyjny, dokonując merytorycznej oceny realizacji przez ubezpieczonego wymogu wskazania odpowiedniej podstawy wymiaru składki na ubezpieczenia społeczne, przypadającej w całości lub w części po przyznaniu świadczenia (emerytury górniczej) z dnia 1 lipca 1990 r., miał na uwadze to, że ze względu na przedmiot sprawy, istotne znaczenie ma ustalenie rzeczywistego i konkretnego wynagrodzenia jako podstawy wymiaru składek. W związku z tym, o wyniku sprawy nie przesądzała rachunkowa opinia biegłej o znaczeniu pomocniczym, która odtwarzała wynagrodzenie ubezpieczonego w oparciu o dane, które nie były wystarczające dla pewnego ustalenia zarobków ubezpieczonego w spornym okresie.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, przyjęty w sprawie sposób odtworzenia zarobków, w sytuacji braku jakiegokolwiek dokumentacji płacowej i dokumentacji czasu i rozkładu czasu pracy, nie był prawidłowy. Właściwe jest bowiem przyjęcie teoretycznych założeń obejmujących tylko te składniki płacowe, których wypłata na określonym gwarantowanym przepisami poziomie była pewna.

Skargę kasacyjną wywiódł pełnomocnik wnioskodawcy, zaskarżając wyrok Sądu Apelacyjnego w całości. We wniosku o przyjęcie jej do rozpoznania wskazał na jej oczywistą zasadność, a w przypadku uznania, że oczywista zasadność skargi kasacyjnej nie występuje, wniósł o przyjęcie przez Sąd Najwyższy do rozpoznania niniejszej skargi kasacyjnej z uwagi na wystąpienie nieważności postępowania apelacyjnego w całości, w oparciu o art. 398⁴ § 2 w związku z art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną organ rentowy wniósł jedynie o jej oddalenie oraz o zasądzenie kosztów zastępstwa prawnego na rzecz ZUS w związku ze sporządzeniem i wniesieniem odpowiedzi na skargę kasacyjną oraz ewentualnymi innymi czynnościami procesowymi według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony.

Nie jest prawidłowe ujmowanie nieważności postępowania w ramach podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Nieważność postępowania jest odrębną (samodzielną) podstawą przedsądu od podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., co ustawodawca wyraźnie rozróżnia (art. 398⁹ § 1 pkt 3 i 4 k.p.c.).

Niemniej skutek nieważności określony w art. 379 pkt 5 k.p.c. nie ma charakteru powszechnego, ocenia się go natomiast indywidualnie, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności sprawy. W orzecznictwie dominuje stanowisko, że pozbawienie stron możliwości obrony swych praw, aby mogło stanowić przyczynę nieważności, musi być całkowite i w sposób bezwzględny wyłączyć możliwość obrony (wyroki Sądu Najwyższego z dnia: 10 czerwca 1974 r., II CR 155/74, OSPiKA 1975 z. 3, poz. 66; 6 marca 1998 r., III CKN 34/98, Prok. i Pr. 1999 Nr 5, poz. 41 - dodatek; 28 listopada 2002 r., II CKN 399/01, LEX nr 196607; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 maja 2014 r., IV CSK 543/13, LEX nr 1483413). Znaczy to tyle, że nieważność postępowania występuje wtedy, gdy strona postępowania wbrew swej woli zostanie faktycznie pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części, bo tylko taka sytuacja wpływa na prawo do obrony swych praw w procesie. Zatem wyłącznie przy kumulatywnym spełnieniu tych wszystkich przesłanek można mówić o skutkującym nieważnością postępowania pozbawieniu strony możliwości obrony swoich praw. Nie każde naruszenie przepisów proceduralnych może być zatem w ten sposób traktowane (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 lipca 2014 r., I PK 316/13, LEX nr 1511811). Z taką sytuacją nie mamy miejsca w sprawie, co zresztą szczegółowo wyjaśnił Sąd drugiej instancji.

W ujęciu systemowym art. 110a ustawy emerytalnej poszerzał katalog okoliczności pozwalających na dokonanie zmiany wysokości świadczenia, przy czym ustalenie wysokości emerytury mogło nastąpić tylko raz (art. 110a ust. 2 ustawy emerytalnej), co wymuszało szczególnie staranne przygotowanie wniosku o ponowne obliczenie wysokości emerytury. Przesłanką zastosowania modelu koncepcyjnego z art. 110a ustawy emerytalnej był także obowiązek wskazania podstawy wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne lub ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie przepisów prawa polskiego przypadającą w całości lub w części po przyznaniu świadczenia (por. uchwałę Sądu Najwyższego z

dnia 18 lipca 2018 r., III UZP 3/18, OSNP 2019 nr 1, poz. 7). Spojrzenie Sądu Apelacyjnego na typowy problem z zakresu ubezpieczeń społecznych wpisuje się w utrwalony już standard orzeczniczy. Z tego względu pozostaje jedynie powtórzyć, że przeliczenie emerytury na podstawie art. 110a ustawy emerytalnej musi być odniesione do zarobków rzeczywistych i nie może być ustalane jako uśredniona wysokość zarobków osiąganych przez innych pracowników zatrudnionych w tym samym czasie na analogicznym stanowisku pracy (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lipca 2007 r., I UK 36/07, LEX nr 390123). Stosunek pracy ma zawsze charakter indywidualny, określone warunki zatrudnienia mają charakter niepowtarzalny, ponieważ zostały ustalone między pracodawcą i konkretnym pracownikiem. Uśrednione obliczenie wysokości wynagrodzenia - oparte na doświadczeniu życiowym, danych źródłowych innych pracowników nie może oddać indywidualnych cech właściwych dla danego stosunku pracy. W przypadku wynagrodzenia zasadniczego lub innych obligatoryjnych składników wynagrodzenia wynikających z obowiązujących przepisów można przyjąć najniższe wynagrodzenie obowiązujące w czasie, którego dotyczy żądanie uwzględnienia tego okresu do przeliczenia podstawy emerytury. W przypadku jednak dodatkowych składników wynagrodzenia, konieczne jest istnienie dowodów potwierdzających bez wątpliwości fakt ich wypłacenia oraz wysokość w poszczególnych okresach (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 kwietnia 2023 r., I USKP 43/22, LEX nr 3586405).

Zatem kluczowe w takim sporze stają się ustalenia faktyczne, a te zaś wiążą Sąd Najwyższy (por. art. 398³ § 3 k.p.c.) i pod pozorem zarzutów prawa materialnego nie mogą być kontestowane. W oparciu o nie Sąd odwoławczy nie podzielił zasadniczej tezy, że zeznania samego uprawnionego, łącznie z opinią biegłego sporządzoną w założeniu o wartości wskazane przez odwołującego się, stanowią dostateczne udowodnienie okoliczności pozwalających przyjąć określoną wysokość zarobków ubezpieczonego. Należy powtórzyć, że Sąd odwoławczy nie mógł za pomocą dostępnych narzędzi odtworzyć wskazywanych przez skarżącego elementów wpływających na wysokość wynagrodzenia za pracę. Roszczenia o ustalenie wysokości emerytury i jej przeliczenie wymagają jednoznacznych dowodów odnośnie do wysokości osiąganego wynagrodzenia (por. wyrok Sądu

Najwyższego z dnia 9 stycznia 1998 r., II UKN 440/97, OSNAPiUS 1998 nr 22, poz. 667).

Pojęcie „oczywistego” naruszenia prawa należy do sfery obiektywnej i wymaga wykazania, że podniesione zarzuty naruszenia podstaw zaskarżenia były ewidentnie zasadne bez potrzeby dokonywania szczegółowej lub ponownej weryfikacji kontestowanego stanu faktycznego.

W tym stanie rzeczy Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Sąd Najwyższy oddalił wniosek pozwanego o zasądzenie zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym, bo stosowne żądanie odnosiło się wyłącznie do oddalenia skargi kasacyjnej, a do tego etapu procesu nie doszło (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 stycznia 2015 r., V CSK 353/14, LEX nr 1628961 czy z dnia 20 sierpnia 2014 r., II CSK 77/14, OSNC 2015 nr 7-8, poz. 91).

[SOP]

[a!]